

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْنَا وَنَبِينَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ
وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَاللَّعْنَةَ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

بحث ما در جلسات گذشته راجع به کیفیت سلوک بانوان بود و نکاتی که می‌بایست این دسته از سالکان راه خدا مد نظر قرار بدهند البته در بعضی از موارد، موارد مشترکی هم با مردان پیدا می‌کند ولی به طور کلی آن وجهه بحث راجع به مسائلی است که بیشتر باید بانوان مورد دقت قرار بدهند.

راجع به این مسئله سوال زیاد است، چه در اینجا و چه در مجلس طهران سوالهای متفاوتی راجع به صحبت‌هایی که می‌شود مطرح است و حق هم دارند و جا هم دارد. به جهت این که علی کل حال با توجه به اختلاف نظرات و افکار و بینش‌ها در طرح مبانی اسلام موجب بروز این اشکالات و سوالها و جوابها خواهد شد.

من یادم هست که در یک مجلسی که عرض کردم همانطوری که مرد به زن نمی‌تواند نگاه کند زن هم نمی‌تواند به مرد نگاه کند و این نگاه اثر سوء می‌گذارد. یعنی از خانم‌ها سؤال کرده بودند که پس چرا ما در بعضی از مجالس می‌بینیم که حتی بعضی از معممین وقتی که یک خانمی مشغول سخنرانی هست، حتی تصویرشان هم دیده شده که اینها دارند کاملاً نگاه می‌کنند و توجه دارند؟ بنده عرض کردم من نظر خودم را دارم هر کسی باید پاسخگوی کار و فعل و عمل و عقیده خودش باشد. نگاه کردن مرد به زن حرام است و این که می‌گویند وجه و کفین مستثنی هستند دلیل نیست

بر این که مرد هم نگاه کند و مرد نمی‌تواند به صورت زن نگاه کند و نگاه کردن او حرام است مگر این که نیاز و ضرورتی پیش بیاید و بر اساس آن ضرورت مجبور باشد فرض کنید که طبیعی هست مجبور است که نگاه کند، آن هم در حدی که خود را بتواند تحفظ کند و نگه دارد و الا با این وضع و کیفیتی که امروزه ما می‌بینیم که به قول معروف می‌گویند طیب‌ها دیگر محرم هستند این حرفها همه خرافات است و همه باطل است و هیچ تفاوتی در این مسئله بین افراد با یکدیگر وجود ندارد و این یک حقیقتی است که اسلام برای رشد و تعالی طرفین این حقیقت را بیان کرده. در همین نامه‌هایی که در طهران به من دادند الان بالا داشتم نگاه می‌کردم سؤالی که مطرح شده را خدمتان عرض می‌کنم که ببیند خانمها با چه گرفتاریهایی مواجه هستند؟ مثلاً فرض کنید که در این جا ایشان نوشتند که در مورد صحبت کردن با نامحرم ما تا چه حدودی باید با نامحرم صحبت کنیم؟ ما که از اول عادت کردیم به راحتی با نامحرم سلام و علیک کنیم و الان می‌خواهیم خودمان را کنار بکشیم با ما برخورد می‌شود و یا در مورد رو گرفتن که همسر می‌گوید فقط گردی صورت و ما می‌خواهیم بیشتر صورتمان را بگیریم، آیا اطاعت

امر همسر در این مورد صحیح است یا نه؟ یعنی بیشتر رو بگیریم یا فقط گردی صورت؟ و همین طور در مورد مسائل دیگر.

ببینید! درست است که زن می‌تواند آن گردی صورت خود را نپوشاند ولی در چه محیطی؟ در محیطی که مرد هم بتواند خود را حفظ کند و از نگاه به زن خودداری کند در این صورت. اما اگر در شرایط عادی که خود ما می‌بینیم و با او برخورد داریم که این نگاه‌ها موجب بروز و ظهور تخیلات خواهد شد در ذهن و این تخیلات و این افکار چه بسا ممکن است که موجب ایرادها و اشکالاتی شود! در این صورت کدام شارع و کدام پیغمبری می‌آید و اجازه می‌دهد که یک همچین مسئله‌ای وجود داشته باشد؟ اینها چیزهایی است که خلاصه آن طوری که باید و شاید مطرح نمی‌شود و یا این که بر خلاف او عمل می‌شود.

بسیاری از این مسائل خلاف و مفاسد اخلاقی به واسطه عدم توجه به این مطالب است. ما خودمان در همین اجتماع زندگی می‌کنیم دیگر، ما که از جای دیگر، از کره دیگر نیامدیم که این حرفها را بزنییم ما خودمان در این اجتماع هستیم ما بودیم هم زمان گذشته را دیدیم هم زمان فعلی را دیدیم در همه امکنه و در جاهایی که موارد اختلاط بین زن و مرد است خودمان حضور داشتیم و خود با چشم خود دیدیم و خود مفاسدش را هم دیدیم علی‌کل حال چشم و گوش بسته، این مطالب را نمی‌گوییم و چه بسا خود دوستان بیش از ما بدانند و بهتر بدانند که چه مفاسدی بر این مسئله مترتب است.

یک روز مرحوم آقا، در آن وقتی که در بیمارستان طهران چشمشان را عمل می‌کردند، در آن جا به یک مناسبتی ایشان این مطلب را فرمودند: می‌فرمودند که احکام اسلام در راستای ایجاد یک اجتماع سالم است و بر اساس رشد و تکامل نفسی و روحی انسان است و بر اساس تنظیم و آماده سازی نفوس مستعد و بیمار برای صحت، که عبارت است از همان کمال و بیرون آمدن از وادی جهالت و ظلمت و شهوت و حیوانیت است، بر این اساس احکام اسلام تدوین شده. و وقتی حکمی را می‌دهد می‌خواهد آن حکم آن شخص را از مرتبه حیوانیت و بهیمیت خارج کند و از نفس اماره بیرون بیاورد و نفس او را متبدل و متحول به نفس ملکوتی و نفس ملانکه بکند. این فلسفه و علت تدوین احکام اسلام است

و بعد می‌فرمودند وقتی که اسلام می‌گوید زن با مرد صحبت نکند، الان می‌گویند آقا ما الان حرف می‌زنیم هیچ طوری هم نمی‌شود این چه ایرادی دارد؟ و آقا ما بیرون می‌رویم خرید می‌کنیم و هیچ مسئله‌ای هم پیش نمی‌آید خب این چه ایرادی دارد؟ ما که چیزی نمی‌فهمیم ما که چیزی احساس

نمی‌کنیم این سخت‌گیریها یعنی چه؟ این تضییق‌ها چه معنایی دارد؟ اینها چه معنایی دارد؟ ایشان

می فرمودند این افراد غافل هستند از این که این شخصی که الان می گوید ما می رویم بیرون صحبت می کنیم با مرد نامحرم حرف می زنیم با مرد نامحرم داد و ستد می کنیم چونه می زنیم بالا و پایین می کنیم فلان می کنیم چه می کنیم، اینها همه بیمارند سالم نیستند که بفهمند در چه وضعیتی قرار دارند؟ بیمارند و نمی فهمند یعنی در یک حالت بیماری قرار گرفتند و آن چه در این داد و ستد نصیب آنها خواهد شد از او اطلاعی ندارند، لذا می گویند ما چیزی نمی فهمیم حالا رفتیم با یک بقالی هم حرف زدیم و چون و چرا کردیم یا پارچه خریدیم و لباسی خریدیم و چونه زدیم و او به ما خندید و خندیدیم و هیچی ما نفهمیدیم و فلان، این ها خبر ندارند که در این داد و ستد چه گوهرهایی را از دست داده اند و چه مسائلی را برای خود خریده اند و نفس خود را که قابلیت برای حرکت در مسیر خود داشت از حرکت باز ایستادند نگه داشتند مرد هم همین طور مرد هم به همین کیفیت است.

مرد نباید با زن صحبت کند و با زن طرف بشود اگر مرد بخواهد با زن صحبت کند آن کیفیت ارتباط موجب تغییر و تحول نفسی او خواهد شد به نحو این که دیگر آن موقعیت خود را به عنوان یک مرد و یک شخصی که باید در راستای همان شاکله و ساختار وجودی خودش برود از دست خواهد داد لذا ما می بینیم افرادی که حتی از دوستان ما که در سیر و سلوک هستند چون ارتباط در این موارد با زن دارند اگر تحفظ و رعایت و ملاحظه نکنند همین طور متوقف می مانند بلکه تنازل می کنند و مشخص است. خیال نکنیم همین که یک اسم سالک بر ما آمد دیگر ما در یک قلعه حصین و در یک حرزی قرار گرفتیم که دیگر دست شیطان به ما نمی رسد اتفاقا شیطان برای ما تیر و کمانهای خیلی عالی و خوبی فراهم کرده است بسیار برنده تر و کارسازتر. همین طور می مانند ده سال ذکر بگوئیم می مانیم تکان نمی خوریم قدم از قدم بر نمی داریم چرا؟ چون خدای متعال هر نفسی را در طبق یک ساختاری قرار داده و جعل کرده و وضع کرده اگر این دو ساختار بخواهد در هم داخل بشود، نه او خواهد شد نه این خواهد شد مثل همان کلاغی که آمد راه رفتن کبک را یاد بگیرد، نه آن خواهد شد و نه این خواهد شد و به طور کلی از بین خواهد رفت

فلهذا توصیه مرحوم آقا رضوان الله علیه به افراد و شاگردانشان این بود که تا حدی که ممکن است و این را انسان می تواند تشخیص بدهد خودش را هم نمی تواند گول بزند خوب ما می توانیم تشخیص بدهیم تا حدی که ممکن است شاگردان ایشان چه زن و چه مرد، از برخورد با یکدیگر پرهیز کنند و حتی نسبت به افراد دیگر، افراد دیگر، غریبه ها آنهایی که هزار خیال در سر می پروراندند. می خواهد انسان یک شخصی را بیاورد اگر در محیط زنانه است چرا مرد را بیاورد؟ اگر در محیط مردانه

است برای چی زن را بیاورد؟ چرا بیاورد زن را؟ مگر می‌شود دو نفسی که همچون مغناطیس اینها به سوی یکدیگر جذب می‌شوند انسان بیاید و بخواهد با این نیرو و با این کشش مقابله کند؟ نه آقا! نمی‌شود، سر از یک جای دیگر درمی‌آورد. این که ما داریم می‌بینیم و غیر از یک گفتن و غیر از یک تذکر که دیگر ما وظیفه‌ای نداریم.

این نفس و این خصوصیت برای زن اقتضا می‌کند که خود را در حفظ و مصونیت قرار دهد و هر چه در این زمینه بیشتر تلاش بشود حرکت سریعتر، عبور از حجب و عوالم نفس راحت‌تر و تأثیر عبادات و اذکار در نفس بیشتر خواهد شد و هر چه انسان به این مسئله کمتر توجه کند حرکت او وسیعتر و بطی‌تر و همین‌طور تاجایی که دیگر متوقف خواهد شد. هر چه انسان خود را دورتر نگه دارد بهتر و راحت‌تر به مقصد می‌رسد و هر چه نه، نه.

در این مجامعی که الان اختلاط وجود دارد در این مجامع دانشگاهی که الان اختلاط وجود دارد بروید ببینید چه خبر است؟ واقعا برویم ببینیم چه خبر است؟ آیا باید به همین کیفیت باشد؟ باید به همین وضع باشد؟ وقتی که این مطالب در جایی صحبت می‌شود اصلا آن چنان بر انسان می‌خندند و انسان را به سخره می‌گیرند که گویی ما از کره دیگری آمدیم و اصلا زمانه بله! زمانه‌ای که بر او شهوت و حیوانیت و سببیت و درندگی حاکم است باید هم به ما بخندند! زمانه‌ای که در او بی بندوباری به کجاها کشیده است که انسان شرمش می‌آید اصلا تصور آن را بکند و ارتباط زن با مرد در مجالس به عنوان افتخار ملی و اجتماعی تلقی شود خوب باید به این حرفها هم بخندند! اصلا این حرفها نه به درد آن جا می‌خورد و نه در آن جا کاربرد دارد فایده ندارد

در تمام مدت عمر این آیه شریفه قرآن را بنده و دوستان و رفقا بارها از مرحوم آقا می‌شنیدیم که ایشان در هر موقع از این موارد که مطلبی پیش می‌آید می‌فرمودند: قل اللّٰه ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون^۱ بگو خدا هر جا پیش می‌آید هی نگاه به این سمت چپ و سمت راست نکن این چه می‌گوید او چه می‌گوید؟ که به من چه می‌گویند؟ پشت سرم چه می‌گویند؟ اجتماع این را می‌گوید خواهر شوهر آن را می‌گوید نمی‌دانم عمه فلان آن را می‌گوید؛ قل اللّٰه بگو اللّٰه! عمه کیست؟ خواهر شوهر کیست؟ مادر شوهر کیست؟ مادرزن کیست؟ فامیل فلان کیست؟ قوم و خویش فلان کیست؟ اینها کی است؟ این بدش می‌آید چیست؟ آن خوشش می‌آید چیست؟ اگر ما بخواهیم در این وضعیت بمانیم

^۱سوره انعام، آیه ۹۱.

کلاهمان پس معرکه است! امروز را با این حرفها و فردا با آن حرفها، تمام شد، عزرائیل، پرونده تمام شد دیگر، چی

آوردی؟ هیچ چیز! هی خواستم دل او را به دست بیاورم دل او را...! به تو چه مربوط است؟ مگر تو کی هستی؟ تو چکاره بودی؟ وقتی خدا به تو گفت این کار را بکن تو چکاره بودی که خواستی دل این و آن را به دست بیاوری؟ کی به تو گفت؟ من گفتم برو دل به دست بیاور؟ من غلط کردم گفتم برو دل به دست بیاور. من گفتم باید بیایی از من اطاعت کنی خدا می گوید باید بیایی بینی من چه گفتم؟ باید بیایی بینی من چه مطلبی برای تو در نظر گرفتم؟ باید بیایی بینی من چه برنامه ای برای تو بستم؟ دل این را به دست بیاورم؟ دل آن را به دست بیاورم؟ این حرفها چیست؟

در آن مواردی که باید دل به دست آورده شود آن موارد مشخص است مشخص است و در خصوصیات خود مورد، در موارد مسئله روشن است نه این که دیگر انسان هر کاری دلش می خواهد بکند به عنوان این که این یک وقتی بدش نیاید به عنوان این که یک وقتی این خوشش نیاید! می دانید چرا ما بعد از مرحوم آقا رضوان الله علیه به این وضع افتادیم و این مطالب پیش آمد؟ به خاطر این که ما نخواستیم این و آن خوششان بیاید و الا ما هم بلد بودیم خیلی خوب بلد بودیم چنان رُل بازی کنیم چنان صحنه سازی کنیم که هفت پشت ایشان نفهمند از کجا خوردند؟ ولی رُل چیست؟ این حرفها چیست؟ خوش آمدن چیست؟ اولین حرفی که من بعد از زمان مرحوم آقا زدم این بود که من با دوستانم ظاهر و باطن ندارم هر چه باطنم است همان را ظاهر می آیم می گویم، من این هستم. هر که می خواهد قبول کند هر کسی هم نمی خواهد نکند.

ما برای این که این خوش بیاید نباید کاری بکنیم که شخص دیگری زیر سوال برود. دل یکی را به دست بیاوریم به بهای شکستن دل دیگر! دل یکی را به دست بیاوریم و دنیای شخصی را آباد کنیم به بهای از دست دادن مکتب و از دست دادن مبانی. الان هم همین طور است الان هم خیلی ها هستند خیلی ها هستند همین جا نه در همین مجلس، در همین وضعیت و موقعیت ما خیلی ها هستند که از نحوه عمل و برخورد ما چندان راضی نیستند خب نباشند! کی دعوت کرده آنها را؟ کی برای آنها نامه فرستاده؟ هر کسی هر چه می پذیرد و می پسندد به همان ملتزم باشد، چه این جا چه جای دیگر هر جا، چه تفاوتی می کند؟ برای دل به دست آوردن و ملاحظه کردن و اینها یک وقتی خدای نکرده ما اصل را از دست ندهیم ها! اصل را نبازیم ها! آن سرمایه حقیقی و واقعیت را ما از دست ندهیم

قل الله ثم ذرهم بگو خدا، هر قضیه ای که پیش می آید یک مرتبه به جای خواهر شوهر و عمه

شوهر و مادرزن و مادر شوهر و پدر و جد و شریک و قوم و خویش، تا اینها میخواهند بیایند و یک به یک شیطان اول این را می فرستد در ذهن و این می آید دستکاری می کند و دید مثل این که یکنخورده دارد

بله! دارد چیز می‌کند دومی را می‌فرستد، هان آن هم هست باید حساب آن را هم رسید یکخورده دیگر چیز می‌کند سومی را می‌فرستد تا دیگر دخل آدم را می‌آورد می‌زند زمین! هان! قبل از این که آنها بخواهند بیایند قل الله یکدفعه خدا بیاید جلوی چشمت اصلاً مجال نده به شیطان عمه و خاله و شریک و همسایه و فلان و اینها بخواهد بیاید یکدفعه خدا را بیاور. ببین خدا در اینجا چه گفته؟ اگر خدا گفته اطاعت کن در این موضوع، اطاعت کن. اگر خدا گفته اطاعت نکن، اطاعت نکن.

یکی از همین خانمها برای بنده نامه نوشته، نمی‌دانم در اینها هست یا نه؟ که آقا شوهر من می‌گوید که باید بیایی و وقتی که مرد نامحرم می‌آید بروی با او سلام و علیک کنی و با او بگویی و بخندی گفتم نخیر! شوهرت غلط می‌کند! خب می‌گوید اگر این کار را نکنی طلاق می‌دهم گفتم طلاق بگیر کار حرام نمی‌شود انجام داد برو طلاق بگیر. صریحاً می‌گویم طلاق بگیر اطاعت از شوهر تا وقتی است که دعوت به حرام نکند وقتی که شوهر دعوت به حرام کرد زن نمی‌تواند گوش کند حالا دلش می‌خواهد گوش کند خودش می‌داند! می‌خواهد زندگیش را نگه دارد خودش می‌داند! خودش می‌داند و هر شخصی می‌تواند وسایل و بهانه‌هایی قرار بدهد و به انحائی بتواند

در مقابل خانمی آمده و به من می‌گوید آقا! شوهر من آمده به من می‌گوید شب عاشورا شب تاسوعا برویم شمال، می‌گویم با او برو، می‌گوید آخر شب عاشورا کسی بلند می‌شود شمال برود؟ گفتم شوهرت می‌خواهد برود تو که نمی‌خواهی بروی، تو در این رفتن و مسافرت اطاعت از شوهرت می‌کنی امام حسین هم که از حال تو خبر دارد چه اشکال دارد بلند شوی بروی؟ این که سفر معصیت نکرده، تو را که نبرده که فرض کنید که ...! گفته که بیا برویم شمال، برویم مسافرت، من دو روز تعطیل هستم و آن قدر حالا فرض کنید که این شخص توجه ندارد که نباید انسان در ایام سوگواری به سفر تفریحی بپردازد خب انسان ممکن است مشهد برود زیارت امام رضا برود اشکال ندارد. توجه ندارد خب ندارد که ندارد، شما زنی و باید اطاعت کنی و باید بروی و اگر رفتی و اطاعت کردی و بر اساس اطاعت، این عمل را انجام دادی ثواب ماندن و زیارت و مصیبت و روضه و عزا و فلان همه‌ی امام حسین را به پایت می‌نویسند، به عهده من همه را می‌نویسند.

ببینید هر چیز جای خودش را دارد وقتی شوهر می‌گوید بیا با مرد حرف بزن و بخند، نخیر! این حرام است و باید ایستاد، من انجام نمی‌دهم می‌خواهی طلاق بدهی بده! وقتی می‌گوید بیا برویم در آن جا، خب آن دیگر به عهده خودش است، اگر عمل خلافی انجام داده خودش می‌داند درست هم انجام داده خودش می‌داند. چون عمل حرام نیست پس بنابراین وظیفه زن نیست که بیاید مخالفت

و مقابله کند و بایستد نه می‌خواهی بروی برویم ولی بهتر است در ایام [سوگواری] انسان نرود اگر باز شما مایل هستید ما حرفی نداریم. هر چیز در جای خودش و هر چیز در صراط خودش. یکی از دوستان گفته بود که من واجب الحج شدم مستطیع شدم شوهر من گفته اگر بخواهی بروی مکه طلاق می‌دهم! گفتم طلاق بدهد، حج واجب است باید بروی. گفت طلاقم می‌دهد گفتم خب بدهد، گفت زندگی... گفتم آن دیگر به عهده خودتان، از بنده مسئله شرعی می‌پرسی می‌گویم باید طلاق بگیری، حالا زندگی را می‌خواهی داشته باشی خودت میدانی. آن دیگر به عهده بنده نیست که بگویم آقا بیا زندگی را خراب کن، نه! من نمی‌گویم، وظیفه شرعی من این است که مسئله شرعی را بگویم، چرا؟ چون سعادت و کمال تو از زندگی بالاتر است. چطور این که اگر مرد بخواهد عملی انجام بدهد کاری را بخواهد انجام بدهد که احساس تکلیف می‌کند توجه کنید اتفاقاً یک مسئله‌ای است که خیلی مورد ابتلاء است برای خیلی‌ها مرد بخواهد در زندگی یک روشی پیاده کند در ارتباط با افراد یک روشی پیاده کند و زن بخواهد مخالفت کند، اگر بخواهد انجام بدهد ممکن است مشکلاتی به وجود بیاید، به وجود بیاید. مرد باید انجام بدهد ولو زندگی به طلاق می‌کشد خب بکشد. آن چه را که تکلیف است باید انجام بدهد البته خودش را نباید گول بزند دیگران را نباید گول بزند غیر تکلیف را به خاطر خواهشهای نفسانی نباید تکلیف جا بزند اینها به جای خود ولی اگر واقعا مسائل را سنجید و راه را یافت منتهی در مقابل خود زن را دید که زن مانع است اگر بخواهد تسلیم بشود قافیه را باخته است.

اسلام برای ترقی و رشد آمده است و رشد و این ترقی بی‌مایه نمی‌شود بدون صرف سرمایه نمی‌شود راحت به دست نمی‌آید انسان همیشه بر سر سفره حلوا و برنج زعفرانی بنشیند و بعد هم از آن طرف بگویند بفرمایید! نه! این جور نیست. مشکلات دارد گرفتاریها دارد حالا این فقط در محیط خانواده است مسائل دیگر که مربوط به مسائل اجتماعی است مطالب دیگر، آنها حتی ممکن است خیلی بالاتر از این حرفها باشد گرفتاری دارد مشکلات دارد ولی انسان باید صبر کند و تحمل کند

یک روایتی از امام حسن عسگری علیه السلام به علی بن بابویه قمی، حضرت در آن نامه او را توصیه می‌کنند به مسائلی و در آخر می‌گویند و اوصیک و جمیع شیعی بالصبیر، به تو و به جمیع شیعیانم توصیه می‌کنم که صبر داشته باشید تا این که قائم ما ظهور کند. خب وقتی که امام زمان ظهور می‌کند دیگر شوهری جرأت می‌کند به زنش بگوید که اگر مردی آمد در خانه بیا بخند؟ بابایش را می‌دهد دستش! اگر امام زمان ظهور کند دیگر زنی می‌تواند بیاید به شوهرش بگوید که این کار را

نمی توانی

بکنی؟ دیگر قضیه‌ی امام زمان است، دیگر خیال نکنید مسئله، دادگاه فلان و چیزهای امروزی که زیربغل آدم بگذارند، نه! آن جا دیگر مسئله مربوط به امام زمان است این کار را کرد برو بنشین در خانه سر جاییت. برو برگرد ندارد اگر در زمان امام فرض کنید که مرد بخواد زن را به یک عمل خلافی مجبور کند آیا یک همچین جرأتی را دارد؟ ابد!

تا یک مطلبی پیش می‌آید زن [می‌رود] پیش نماینده امام زمان او نماینده دارد دیگر، در این شهر در آن شهر امام زمان که همه جا نیست امام زمان یک جا است، محل و زندگی حضرت در کوفه است انشاءالله خداوند قسمت کند که ما زمان ظهور آن حضرت را درک کنیم تا ببینیم اسلام چه گفته و ما چقدر غافل بودیم؟ و چقدر قافیه را باخته بودیم؟ هان؟ فوری [زن] مراجعه می‌کند به نماینده امام زمان، شوهر من به من می‌گوید این کار را بکن، آن نماینده او را می‌خواهد و می‌گوید برو سر جاییت، بنشین عملت را درست انجام بده دیگر این کار را انجام نده، دیگر دو ندارد نمی‌تواند خلاف کند.

ولی امام عسگری علیه السلام می‌فرماید الان زمان ظهور نیست الان شما باید صبر کنید تحمل کنید ناراحتی‌ها را باید تحمل کنید این تحمل ناراحتی‌ها و ایتتحمل به سود شما تمام خواهد شد باعث رشد و کمال شما خواهد شد. اینها همه باعث کمال است.

مرحوم آقا می‌فرمودند در این موارد، قل الله، بگو خدا، خدا را بگو، ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون، ول کن آنها را، بگذار در عالم نفسانی و حیوانی خودشان دست و پا بزنند، بگذار با همان سرگرمی‌هایی که برای خودشان درست کردند بازی کنند، بگذار با همان مطالب و هواهای نفسانی که به دور خود قرار دادند و همچون تار عنکبوت به دور خود تنیدند، با آنها باشند. سرشان با آنها گرم باشد. قل الله ثم ذرهم بگو خدا، این بگو خدا، گفتن گفتن نیست یعنی خدا را در وجود خودت احضار کن احضارش کن بیاور او را، بیاور در وجود. خود وقتی که خدا را آوردی دیگر می‌بینی مسائل راحت شد مسائل سهل شد. این آن را می‌گوید خب بگذار بگوید، این آن را می‌گوید بگذار بگوید هر کسی یک چیزی می‌گوید بگذار بگویند. وقتی که تو می‌گویی خدا و او را حاکم می‌کنی دیگر یک خط بطلان و یک خط قرمز بر همه اعتباریات و بر همه اهواء می‌بندی. این فطرت فطرتی است که انسان را به سمت او می‌خواند

در آیه شریفه داریم **فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفاً فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا** الروم، ۳۰

وجهه خودت را به سمت دین قرار بده، این دین بر چه اساسی است؟ بر اساس فطرت است. یعنی وقتی که یک زن بخواد به فطرت عمل کند باید به آن چه که دین به او گفته است عمل کند نه به آن

که من یا امثال من بگویند. نه به آن چه که خودمان می‌پسندیم و خودمان او را دین می‌دانیم و خودمان آن را راه می‌دانیم به آن بخواهیم عمل کنیم، نه! او نیست، فایده ندارد فایده ای ندارد. فاقم و جهک لدین آن دینی که خداوند برای تو قرار داده برای مرد قرار داده است و برای زن قرار داده است. آن خدایی که می‌گوید صورت خود را بپوشان از نامحرم، همان خدا می‌گوید در موقع احرام صورت خودت را باز نگه دار حالا بعضی‌ها مقدس بازی درمی‌آورند یک چیزی می‌گذارند جلو صورت و بعد پارچه را می‌اندازند می‌گویند که خب این صورت نباید پوشیده باشد! خب مگر پیغمبر حرف کم آورد که بیاید بگوید این جوری بکنید؟ می‌دانید چرا این حرف را می‌زند؟ خدا که این صورت را می‌گوید بپوشان دو علت دارد دو جهت دارد یک جهت به زن برمی‌گردد و یک جهت به مرد برمی‌گردد

اما آن جهتی که به زن برمی‌گردد منظور از این صورت بپوشان، می‌دانید به چه افرادی است؟ نه به این افرادی که در خیابان با مانتو و شلوار راه می‌روند اینها را که نمی‌گوید خدا که صورتت را بپوشان اینها که حتماً جلو جلو باز کردند همه چیز را، به آن که بلند می‌شود در خیابان طهران با آن کیفیت راه می‌رود او که نباید صورتش را نگه دارد، آن خود به خود از اول راحت است، نه! خدا می‌گوید صورتت را باز کن به آن کسی که آن چنان حفظ می‌کند خود را و باید هم حفظ کند نه این که ... خدا به کسی می‌گوید صورت خود را باز نگه دار که در تمام مدت عمر گوشه‌ای از صورت او را نامحرم ندیده است، خدا به حضرت زهرا می‌گوید صورت خود را باز کن، به حضرت زینب می‌گوید صورت خودت را باز کن التفات کردید، به زن امام حسین می‌گوید صورت خودت را باز کن، کردند دیگر، دیدید دیگر چه شد، در جریان کربلا دیدید که چه شد! آن همان قضیه مکه بود دیگر، چه فرق می‌کند؟

به زنی که تمام هدف خود را عفاف و حیا و شرم قرار داده در زندگی، به این زن می‌گوید حالا صورت خودت را باز کن نه به آن که در خیابان دارد راه می‌رود و سر تا پایش را همه دارند می‌بینند او که راحت است او که مسئله‌ای ندارد، این می‌گوید صورتت را باز نگه دار، حالا این که بخواهد صورت خودش را باز نگه دارد چه حالی به او دست می‌دهد؟ ای وای! الان من را می‌بینند الان من را چکار می‌کنند! آی این چه وضعی است؟ مطاف! مرد دارد این طرف طواف می‌کند زن دارد این طرف طواف می‌کند به همدیگر می‌خوریم فلان می‌کنیم خدا می‌گوید این جا این حرفها را بگذار کنار، اینها برای شهر خودت خوب بود برای آن موقعیت و محل خودت خوب بود آن جا باید هم این کار را بکنی صورتت را نباید کسی ببیند باید خودت را حفظ کنی و هر چه بیشتر حفظ کنی بیشتر بُردی این جا

باید این حرفها را کنار بریزی باید در این جا خودت را تسلیم مشیت و تقدیر کنی این مهم است دیگر
نباید در اینجا برای

خود انانیتی باقی بگذاری باید در این جا بدانی آن کسی که در آن جا گفت صورتت را پوشان آن جا برای چی این کار را کردی؟ برای خدا این کار را کردی؟ این جا برای خدا باید صورتت را باز کنی؟ آن وقت این می شود چی؟ درست. این می شود احرام درست. این می شود از خود بیرون آمدن درست. این می شود واقعا کنیز مولا بودن درست، که هیچ خواستی ندارد. می گویی پوشان می پوشانم باز کن باز می کنم این کار را بکن این کار را می کنم برای من تفاوتی نمی کند.

ولی مقدس ها می آیند چکار می کنند؟ بر اساس تقدس باطل، خدایا مگر می شود کسی صورت ما را ببیند؟ مگر می شود؟ مگر می شود؟ نمی شود نمی شود. هان؟ چرا نمی شود؟ مگر خدا نگفته؟ یکبار افراد بود در زمان مرحوم آقا، یک فردی بود دانشگاهی، مرحوم آقا به ایشان گفته بودند که شما باید معمم بشوید و لباس طلبگی بپوشید. عبارتش این بود که اگر خانه بر سر من خراب می شد راحت تر بودم از این که یک همچین حرفی از آقا بشنوم! خانه! یعنی سقف اگر در سرش خراب می شد! ببینید نفس تا کجا پیش رفته؟ نفس تا کجا جلو رفته که یک همچین مطلبی را نمی تواند بپذیرد؟ نمی تواند! دانشگاه و محیط دانشگاهی و آقای فلان،! معمم مگر می شود؟ مگر اصلا امکان دارد؟ آقا فلان! یک شب ما در منزل ایشان بودیم صحبت و بحث شد ساعتها طول کشید، خیلی ساعتها، شاید حدود ۸ ساعت ما صحبت می کردیم! از هر طرفی وارد شد الان اجتماع این جور است الاناجتماع حتی اخیرا شنیدم، نمی دانم درست شنیدم یا غلط شنیدم که توصیه کردند طلاب برای تبلیغ [که] این طرف و آن طرف می روند عمامه ی خود را بردارند چون مردم دیگر با روحانیت مخالف شدند و این هم از افکار خیلی عالی و تراوشات بکر آقایان استعمامه ی خود را بردارند چون مردم این طور شدند چرا این طور شده؟ الان وضع این طور است الان جو این طور است الان بهتر می شود این طور تبلیغ کرد، از این چرت و پرتها و خرافاتی که صد هزار تایی آن را ما شنیدیم، در یک همچین وضعی نمی دانم انسان با لباس باشد حرفش را نمی پذیرند باید لباسش را در بیاورد، دیگر جامعه آن وضع سابق را ندارد و ... از این حرفها و از این مطالب. ما هی همه راهها را بستیم بستیم بستیم.

در آخر من یک حرف زدم گفتم من یک سوال از شما می کنم به این سوال من جواب بده. آیا شما آقا را، آن موقع آقا زنده بودند حیات داشتند، ایشان را فرد صادق و مسئول و متعهد بر مبنای و کلام و امر و نهی خودشان می دانید یا نمی دانید؟ گفت بله. گفتم اگر شما بخواهید معمم بشوید آیا آقا این قدر عرضه دارد که در روز قیامت بیاید و در مقام حساب و بازپرسی پروردگار، از این امری که به شما کرده است نسبت به شما جواب بدهد یا نه؟ این قدر می تواند یا نه؟ گفت بله گفتم خب پس

بنابراین

شما دیگر چه چیزی دارید؟ چه نگرانی دارید؟ ایشان حرفی زده و خودش هم در روز قیامت خواهد آمد و گفت من باعث شدم که موقعیت اجتماعی او آن قدر تأثیر نگذارد به حساب خودش، به واسطه این، دین جلو نرود به واسطه این، اشکالات برطرف نشود و وقتی عمامه بگذارد این مسائل پیش بیاید، پاسخگوی آن آقا هستند شما چه می‌گویید؟ یک فکر کرد و گفت نفسم نمی‌گذارد! گفتم تو هشت ساعت سر ما را به کار گرفتی خب از اول بگو. هی پیچاند. این ته دل چیز دیگری هست البته خب این صحبتها خوب بود تا او را متوجه کند، متوجه کند که گیر کجاست؟ و خیال نکند و خدا را قاطی نکند، با نفس قاطی نکند، اجتماع این طور است دانشگاه این طور است این کار را بکنم مردم را فلان، وقتی همه راه بسته می‌شود می‌بیند نفس در کار است. گفتم خیلی خب این یک مطلب دیگر است. برو چاره کن دیگر. هنوز هم که هنوز است ...!

و هنوز هم داریم دور خودمان می‌چرخیم هنوز هم داریم! چون همان امر مرحوم آقا به حال خودش باقی است هنوز هم داریم سر خودمان شیره می‌مالیم هنوز هم داریم خودمان را گول می‌زنیم هنوز هم داریم دور خودمان می‌چرخیم حالیمان نیست از آن دستور فرار می‌کنیم هی ذکر را اضافه می‌کنیم! دویست تا ذکر یونسیه را می‌کنیم چهارصد تا چهارصد تا را می‌کنیم چهار هزار تا چهار هزار تا را می‌کنیم چهل هزار تا! نفس چیست؟ هی نماز شب را زیاد می‌کنیم! بابا اینها همه کشک است جان من! کشک است. بیا برو بین ریشه کجاست؟ تو یک عمامه سرت بگذار صد هزار سال را رفتی کارت تمام است. هی نماز را زیاد کن هی روضه در خانه‌ات زیاد کن هی مجلس را زیاد کن هیچ فایده ندارد. من هم همین طور، من هم همین طور هیچ تفاوتی هم برای من نیست. من هم اگر آن چه را که ایشان گفتند نکنم هی بیایم جلسات را زیاد کنم هی کارها را گسترش بدهم هی مراجعین را زیاد کنم هان؟ بله صحبت می‌کنیم حرف می‌زنیم مطالب می‌گوییم کتاب می‌نویسم فلان می‌کنیم دعوت می‌کنیم، همه این حرفها کشک است همه بیخود است. به اندازه یک سر سوزن!

عجیب است! عجیب! یک قضیه من الان به یاد آمد راجع به مرحوم ملا محمدباقر مجلسی رضوان الله علیه که از اجداد ما هم می‌شود ایشان، هم از ناحیه پدری هم از ناحیه مادری مرحوم ملا محمدباقر و ملا محمدتقی پدرش، ملا محمدتقی از بزرگان و اولیا و عرفا بود ولی خود پسر ملا محمد باقر، نه! از عرفا نبود ولی علی کل حال شخص صالحی بود عالمی بود زحمت کشی بود و این بحارا انوار مال پسر است نه مال پدر. خیلی ثروتمند هم بود و ثروتشان را خیلی در راه این کتب خرج کرد، علما را می‌فرستاد به این طرف و آن طرف و روایات را جمع کنند، افراد را می‌فرستاد به آفریقا و

هندوستان و آن افراد کتابها را جمع آوری کنند و خلاصه واقعا یک گنجینه بزرگی از معارف دینی ایشان در اختیار تشیع قرار داده، خدا رحمتش کند.

آن یک وقتی داشت از اصفهان می گذشت یک مرتبه دید مردم جمع شدند و داد و بیداد و بنده خدا را دارند به او بدو بیراه می گویند و می زنند و ... خلاصه گفتند این از ما پول و فلان [گرفته و] نمی دهد، فلان کرده و ورشکست شده و پول ما را نمی دهد چه می کند و فلان، حالا می خواهیم چیزش کنیم. طلبکارها را همه را صدا زد و با خود آورد منزل و گفت چقدر می خواهید؟ گفتند فلان قدر! خب مرد ثروتمندی هم بود، تمام پول طلبکارها را به آنها داد و یک مقدار هم پول به آن شخص داد و گفت این را بگیر و حالا با او فعلا کاری انجام بده و دیگر الحمدلله قضیه فیصله پیدا کرد.

بعد از فوت ایشان یکی از شاگردان و تقریبا از ملازمین او سید نعمت الله جزایری، ایشان خواب می بیند مرحوم مجلسی را و می گوید با تو چه کردند بعد از این؟ و خب می گوید خیلی لابد مثلا با سلام و صلوات واردت کردند گفت نه آقا! این خبرها نبود. می گفت من آمدم در این جا به من گفتند در این جا چه آوردی؟ گفتم فلان کار را کردم گفتند برای خودت کردی آن کار را کردم گفتند برای نفست کردی آن جا که دروغ نمی گویند نفس را می آورند نشان می دهند این طوری که هان؟ ما بعد از ۸ ساعت توانستیم نفس را نشان بدهیم! آن جا که این طور نیست، صاف! این کار را برای نفست کردی بیا نگاه کن نفست را، خب می بینی بله برای نفس بوده من کتاب بحارالانوار را نوشتم برای خودت کردی، یادت می آید فلان روز فلان فکر را کردی؟ فلان نیت را کردی که الان بحارالانوار فلان است؟ چیست؟ آن هم به درد ما نمی خورد. می گفت ماندم، ماندم، دیدم که دیگر هیچ راهی ندارم، یکدفعه یادم آمد گفتم فلان روز در بازار می رفتم فلان کس را آوردند از گرفتاری او را نجات دادم، گفتند هان! این را از تو قبول کردیم، همین را، همین را قبول کردیم و دیگر راه ما را باز کردند. التفات کردید!

خیال نکنید این بیا و بروها و این مجالس و فلان چیزی است! نه! اگر این تابع نفس باشد یعنی من وقتی که می آیم این جا به چه حسابی می آیم در این جا شرکت می کنم؟ اگر یک حسابی که خبالحمدلله رفقا و دوستان می آیند در این جا و چند کلامی صحبتی دور هم هستیم، همه باطل است. این به نسبت به ما، نسبت به شما هم اگر واقعا در اینجا برای خدا، برای عمل و برای رسیدن به مطلب، چیزی جدای از مطلب دیگر، [خب این صحیح است اما اگر با خود بگوییم که] خب ما هم برویم دیگر اگر نرویم بد است! هان! نه! ما برویم که ما را ببینند، اینها همه خراب می کند، بی رودربایستی خراب

می کند یا اگر نرویم می گویند چرا؟ نه! هر کسی حساب خودش را دارد هر کسی حساب خودش را

دارد من برای خودم پرونده خودم را دارم، تک تک افرادی که در این جا هستند برای خودشان پرونده خودشان را دارند. این جا است که باید مراقب بود و باید کاملاً توجه داشت در این که ما فقط قل الله خدا را فقط باید در نظر بیاوریم، الله ثم ذرهم

خب مطلب یک قدری به درازا کشید من می خواستم از همین سوالهایی که هم در این جا شده و هم در آن جا، به طور سریع و گذرا، آن سوالهایی که شده، حالا یک مقداری که البته انتخاب کردم از اینها، آن چه را که می شود، گفتند که در آن مجلس شاید فرصت نباشد بالاخره در همین مجالس صحبتهایی که می شود چون به بعضی از آنها جواب بدهیم، حالا این که در این جا سوال کردند اول مطرح می کنیم.

بسم الله الرحمن الرحيم

تلمیذ: با توجه به تعریفی که از ملائکه در جلسه عنوان بصری فرمودید خواهشمند است در این مورد توضیح بفرمایید که آیا ملائکه از بدو وجود، این مرتبه فعلیت را حائز هستند و یا این که آنها هم مانند ما باید مراحلی را بگذرانند تا به مرتبه فعلیت برسند؟ اصلاً ملائکه چگونه به وجود می آیند؟ استاد: بنابراین باشد که سوالهایی که می شود در محدوده همین مجالس و اینها باشد حالا به این قضیه در همین فرصتی که هست [نمی پردازم.] ما دو دسته از وجود داریم در عالم خلقت، یک دسته مبدعات هستند یعنی آنهایی که در وجودشان احتیاج به زمان ندارند مانند عالم عقول و عالم غیب و عالم ملائکه، که اینها در وجود خودشان احتیاج به زمان ندارند. یک دسته هم از وجودات داریم [که] به آنها می گویند مکونات و طبیعیات و اینهایی که در وجود احتیاج به زمان دارند مانند وجود مادی ما که محدود به زمان است و باید قبل از او زمان باشد.

ملائکه از دسته اول هستند وجود آنها از جمله وجود مبدعات هست و همان کیفیت خلق آنها، مساوی است با همان رتبه آنها. مثل یک قالبی که فرض کنید که در یک کارخانه یک مقدرای گل را در یک قالب آجر قرار می دهند دیگر آن آجر کم و زیاد نخواهد شد. صد هزار سال هم بر این آجر بگذرد این به همین کیفیت هست. اینها قالب بندی هستند به عکس فرض کنید که دانه گیاهی است که در زمین کاشته می شود و این رشد می کند و بالا می آید و به ثمرات و اینهایی می رسد.

ملائکه وجودشان یک وجود واحد است و آنها به همان کیفیت که وجود پیدا می کنند سعه وجودی آنها به همین مقدار است. قدرت آنها در همان مرتبه وجودی خود آنها است. چون خود ملائکه دارای قدرتهای متفاوت هستند بعضی از ملائکه که خب با انسان در مراتب مختلف وجودی

خودش سر و کار دارند آنها دارای مراتب مختلفی هستند. اگر انسان از نقطه نظر وجودی بالاتر برود ملائکه بالاتر و همین طور تا می‌رسد به آن ملائکه اعظم که آنها مشرف و مسیطر بر همه ملائکه مادون خود هستند فرض کنید که جناب عزرائیل مسلط بر ملائکه مادون خودش است یا فرض کنید که جبرائیل مسلط بر ملائکه‌ای است که اینها علم می‌آورند اسرافیل مسلط بر ملائکه‌ای است که رزق و حیات را می‌آورند و همین طور. بنابراین هر کدام از این‌ها در همان مرتبه‌ای که هستند ترقی ندارند بلکه سیر آنها سیر عرضی است نه سیر طولی سیر طولی. برای انسان است که انسان به واسطه سیری که می‌کند یکی یکی حجابها را کنار می‌گذارد و به بالاتر رشد و ترقی پیدا می‌کند. ملائکه بالاتر و پایین تری ندارند. هر کدام در مرتبه خودشان هستند و دائما فیض به پروردگار در همان مرتبه به آنها خواهد رسید.

فرض کنید که اگر مثال بزنم مثل این می‌ماند که یک وقتی یک شخصی در یک باغی وارد می‌شود این باغ دائما مملو از نعم از فواکه و غیر فواکه و اینها، [می‌باشد] ولیکن دور این باغ محصور است یعنی بی انتها نیست و این شخص از این باغ نمی‌تواند خارج بشود و لی دائما تا وقتی که در آن باغ است می‌تواند از آن استفاده بکند ملائکه هم تقریبا به یک همچنین وضعیتی [و] شکلی هستند.

تلمیذ: با توجه به بحث ناقص العقل بودن زنان قوی بودن قوه احساسات خانمها، آیا موقع حسابرسی زنان طبق قوانین ارث و میراث که کمتر از مرد سهم می‌برند، مورد بازخواست قرار می‌گیرند یا نه، از دیدگاه توحید میان دو جنبه فرقی نیست

جواب: البته مسئله ارث و میراث خب نباید در این جا مطرح باشد ارتباطی با مطلب ندارد. ارث و میراث نه بر اساس ناقص العقل بودن است بلکه بر اساس مسائل اجتماعی و امکاناتی است که قانون اسلام بر اساس آن امکانات، زندگی مرد و زن را تنظیم کرده است مسئله ارث و میراث به آن برمی‌گردد اصلا به ناقص العقل بودن و اینها بر نمی‌گردد. حتی اگر فرض کنید که یک زن عقل بوعلی را هم داشته باشد ولی شوهر او فرض کنید که دیوانه باشد باز مسئله ارث و میراث در این قضیه به همان کیفیت خودش باقی است.

مطلبی که در این جا باید مورد توجه قرار بگیرد اصلا به طور کلی مسئله زن نباید در این جا مطرح باشد. خداوند متعال هر کسی را بر اساس سعه وجودی خودش و بر اساس مدرکات خودش مورد حسابرسی قرار می‌دهد الان شما آمدید در این جا، مطالبی را از بنده شنیدید و به دیده قبول به آن مطالب نگاه می‌کنید، حال بر این اساس خداوند شما را مورد حساب قرار می‌دهد اگر نیامده بودید در

این جا و نمی شنیدید و به این مطالب دسترسی پیدا نمی کردید مطابق با همان حال خودتان مورد حساب قرار می گرفتید لذا این جا است که بنده بارها عرض کردم مسئله به نسبت ما خیلی مشکلتر از دیگران است. ما مطلب را فهمیدیم ولی دیگران نفهمیدند برای آن کسی که فهمیده است حسابرسی خیلی سخت تر و مشکلتر است. در روز قیامت خدا می آید و گریبان و دامن ما را می گیرد که شما که به این مطلب رسیدید چرا عمل نکردید؟ و چرا ترتیب اثر ندادید؟ حالا آن شخصی که دارد در خیابان راه می رود بین خودش و بین خدا چه عالمی دارد ما اطلاع نداریم. پس در این جا، در مسئله حسابرسی و بازخواست و مقام حساب و عرض، مسئله به زنان و مرتبه وجودی و سعه ظرفیتی آنها بر نمی گردد بلکه همه افراد در این قضیه یکسان هستند. ممکن است یک زن در موقع حساب خیلی حساب سختتر پس بدهد تا یک مرد، زیرا مدرکات او و سعه وجودی او بیش از مرد باشد پس بنابراین هر که بامش بیشتر برفش هم خب طبعاً بیشتر خواهد بود و ممکن است خب بالعکس باشد. لذا مسئله حساب و کتاب با این مطلب فرق می کند.

تلمیذ: در مورد صحبت کردن با نامحرم تا چه حدودی باید با نامحرم صحبت کنیم؟
ما که از اول عادت کردیم به راحتی با نامحرم سلام و علیک کنیم و الان می خواهیم خودمان را کنار بکشیم با ما برخورد می شود

جواب: انسان می تواند یک نحوه و یک شیوه اتخاذ کند که خود را در معرض نامحرم قرار ندهد علی کل حال صحبت با نامحرم اشکال دارد.

تلمیذ: یا در مورد رو گرفتن که همسر می گوید ...

جواب: در این جا هم بنده عرض کردم که همسر نمی تواند زن را مجبور کند که حتماً روی خود را باز نگه دارد بلکه این به اختیار خود زن هست و او در این مورد باید ببیند که تکلیف شرعی او چیست.

تلمیذ: در مورد موسیقی تلویزیون، ما نمی خواهیم گوش کنیم ولی خانواده به حرف ما گوش نمی کنند چه کنیم؟ آیا آنها را مجبور به خاموش کردن کنیم یا نه؟

استاد: راجع به موسیقی نمی شود گوش داد و موسیقی حرام است و آنها گوش نمی کنند انسان باید به یک نحو دیگری برخورد کند یا گوشش را بگیرد یا این که یک وضعیت دیگری برای خودش پیش بیاورد که گوش ندهد. موسیقی به طور کل حرام است و گوش دادن به آن هم حرام است.

تلمیذ: مرحوم آقا در کتاب معادشناسی فرمودند فرشته ها وارد منزلی که زن بدون پوشش

باشد نمی‌شوند منظور چگونه است؟

استاد: بله، مطلب به همین کیفیت است البته این مطلب را ما باید در نظر داشته باشیم که خدای متعال برای زن و محیط زن، وظایف و تکالیف مختلفی قرار داده است. این طور نیست که انسان یک جنبه را در نظر بگیرد و جنبه‌های دیگر را فراموش کند. این که آنها وارد این منزل نمی‌شوند مقصود این نیست که وقتی آنها وارد نشدند الان بر محیط منزل شیطان حاکم است، چون بنابر آن شعر معروف که می‌گویند دیو چو بیرون رود فرشته در آید به عکس هم اگر فرشته بیرون رود دیو به در آید، در مورد این مسئله صادق نیست. ملائکه از نقطه نظر کیفیت ارتباط دقت کنید کیفیت ارتباط ملائکه با محیط منزل، مراتب مختلفی دارند یک وقت آن کیفیت ارتباط ملائکه به یک نحوی است که باید جنبه عبادی در آن منزل اعمال شود تا آن قسم از برکات ملائکه در آنجا تجلی پیدا کند اما این به معنا نیست که همیشه باید محیط منزل آن جنبه عبادی خاص را داشته باشد، نه! مسئله این طور نیست. اتفاقاً در محیطی که در آن محیط اساس بر اساس اسلام است ولی خود آن محیط موجب جذب و موجب انس و موجب الفت است در آن وضعیت یک قسم از ملائکه در آن جا می‌آید ولو این که سر زن باز باشد. کیفیت ارتباط ملائکه فرق می‌کند.

ملائکه‌ای که برای جنبه عبادی و فرستادن فیض خاصی می‌آیند آنها در وضعیتی باید باشند که سر نباید باز باشد از این نظر می‌گوییم که زن بهتر است وارد اتاقی بشود که اتاق نمازش باشد و در آن اتاق کسی نیاید و خب در آن موقع سرش پوشیده است و چادر بر سر او است و در حال نماز است، آن حالت ارتباط خاص در وقت نماز باید در جایی باشد که مقنعه در آنجا وجود داشته باشد اما این که در سایر موارد هم حتماً باید مقنعه سر کنند نه! یک همچنین مسئله‌ای نیست. نه! این یک نوع تقدسی است که خود آن تقدس هم خلاف است. ملائکه در هر حالی اگر شرایط شرعی اسلامی باشد و شرایط مورد رضای الهی باشد در آن موقعیت اثر خاص خودشان را در ایجاد می‌کنند.

تلمیذ: می‌خواستم سوال کنم که حدود احترام آقایان نسبت به پدر و مادر و خواهران و برادرانشان صد در صد بیشتر از همسر باشد یا در یک حد یا کمتر؟

استاد: متوجه نشدم یعنی منظور این است که مردها احترامشان نسبت به اقوام خودشان باید بیشتر باشد تا زن نسبت به اقوام خودش، اگر این است نه! از این نقطه نظر فرقی نمی‌کند، چه مرد و چه زن هر دوی اینها از نقطه نظر احترام، مسئله احترام یک مسئله‌ای است مسئله ادب یک مطلبی است ولی مسئله اطاعت زن از شوهر آن یک مطلب دیگری است. طرفین باید نسبت به پدر و مادر و نسبت

اقوام بر طبق آن چه که خداوند گفته باید عمل کنند. ممکن است یک شخصی اقوامش اقوام غیر صالحی هستند انسان نباید به آنها احترام بگذارد، باید برخورد همان برخوردی باشد که خدا گفته، اگر خدا گفته احترام بگذار انسان باید احترام بگذارد اگر خداوند در این جا تکلیف دیگری متوجه انسان کرده، انسان باید این را انجام بدهد، چه برادر باشد چه غیر برادر، برای انسان فرقی نمی‌کند. همین الان هم خود بنده نسبت به مبانی خودم بعد از مرحوم آقا همین هستم که در همان موقع بودم هیچ تفاوتی نکردم و این را هم همه می‌دانند که بنده به اندازه‌سر سوزنی، صد برابر محکمتر هم شدم نسبت به آن چه که قبلا وجود داشت. همین طور در مورد زن مسئله به همین کیفیت است خداوند متعال یکتکالیفی برای زن قرار داده، احترام به پدر و به مادر و صلہ رحم و قوم و خویشها و رعایت ادب و اخلاق و حسن ارتباط و معاشرت و نصیحت، البته نسبت به این موضوع باید در چارچوب اطاعت از مرد عمل کند، در این مسئله. اما نه این که باید بی احترامی کند، بی احترامی به پدر و مادر کردن یک مطلب است، دست رسی نداشتن به این مطلب یک مطلب دیگر است. یک وقتی ممکن است که فرض کنید که یک همسری، یک شوهری، زن را از دسترسی به بعضی از اقوام خودش ممانعت می‌کند، خب آن یک تکلیف دیگری دارد، آن باید حرف شوهرش را گوش بدهد این معنای بی احترامی نیست. این به این معنا نیست که وقتی حالا به آنها رسید شروع کند به فحاشی کردن و سب کردن و بی احترامی کردن. مسئله احترام و مسئله ادب یک مطلب است اطاعت از شوهر در مواردی که خداوند امر کرده است یک مطلب است. در بعضی از موارد هم اطاعت از شوهر اگر به جنبه خلاف برسد خب لازم نیست یعنی حرام است.

تلمیذ: اگر مردی همسرش را از لحاظ روحی و یا بدنی در مضیقه و سختی و فشار قرار دهد و همسرش به خاطر خدا صبرنماید آیا این کار او پسندیده است؟ و آیا دستور و توصیه برای ایشان ندارید که مثلا شب اول قبر ایشان چگونه است؟

استاد: نه! مسئله خاصی در این جا نیست وقتی که یک شخصی بخواهد کار خودش را برای خدا انجام بدهد خداوند هم طبعاً این عمل او را بدون اجر نمی‌گذارد.

تلمیذ: در منزل ما که چهار نفر هستیم به جز پسر بزرگترم که به تلویزیون علاقه دارد و بنده و پدرش که نمی‌توانیم او را ملزم کنیم برنامه‌های تلویزیونی را نگاه [ن] کند بفرمایید وظیفه ما چه است؟

استاد: آن چه را که ما راجع به این قضیه عرض کردیم خیلی روشن و خیلی شفاف است و

کیفیت راه بر عهده بنده نیست که آقا چکار کن بزن بیرون کن نصیحت کن این دیگر بر عهده هر شخصی است. بنده نمی گویم که تلویزیون حرام است ولی تلویزیون یک برنامه هایی دارد که خوب برنامه های مفیدی است واقعا برنامه های علمی است و مفید است. برنامه هایی که مربوط به حیوانات طبیعت مسائل دیگر، اینها برنامه های مفیدی است برای اطلاع انسان ولی برنامه های دیگری دارد که این برنامه ها صد در صد فاسد است و نگاه کردن به آنها حرام است. فرض کنید که زن نگاه کند به برنامه های ورزشی مردان، اینها همه قطعاً حرام است بدون شک و همین طور برنامه های خلاف دستور اسلام که در بعضی از سریالها و فیلمها تبلیغ می شود و کیفیت ارتباط خانواده را بر خلاف دستور اسلام مطرح می کند، حرام است و همین طور برنامه هایی که موجب وارد شدن صدمه به اعصاب و روان و از بین رفتن آرامش انسان می شود، چه از این فیلمهای خارجی که همه در آن قتل و غارت و کشتن و فلان و از همین مطالب باطله و اینها است، اینها هم همه حرام است برای فردی که موجبات بعضی برنامه ها هست که برنامه های لغوی است یعنی فقط یک مسخره بازی و یک تلف کردن وقت و ...! دیدید که؟ این با آن حرف می زند و چرت و پرت می گوید و آن می خندد مسخره بازی می کنند و هیچی! دو ساعت تلف می شود و همین طور انسان دو ساعت ...! اینها هم دیگر تکلیفش بر عهده خود افراد تا بدانند که چه کنند. علی کل حال این است. حالا به چهنحوی برخورد بشود آن دیگر وظیفه خود شخص است که آنها را راهنمایی کند و چیز کند و اگر هم نمی تواند خوب دیگر نمی تواند.

تلمیذ: برای رفتن به زیارتگاهها از قبیل حضرت عبدالعظیم و قبر حضرت معصومه همسرم با من نمی تواند بیاید ولی به من این اجازه را میدهد که با دوستانم بروم آیا از طرف شما این اجازه را دارم یعنی به سلوک بنده لطمه وارد می کند یا خیر؟

استاد: حضرت عبدالعظیم و حضرت [معصومه] اینها اشکالی ندارد. آن چه که بنده عرض کردم این است که حتی الامکان زن در مسافرتی که می کند باید با شوهرش باشد این مهم است برای زن. اگر می خواهد به مشهد برود باید با شوهر باشد این زیارت امام رضای باشوهر برای او ثوابش بیشتر است. بله اگر شوهر واقعا نتواند یا این که فرض کنید که نمی خواهد در این صورت، خوب اگر یک عده ای باشند که آنها بتوانند خودشان را حفظ کنند در این صورت خوب ایرادی ندارد. آن که بنده عرض کردم در صورت امکان بود. آخر دیگر الان مصطلح شده این به آن می گوید چند نفر جمع شویم بیاییم برویم، خوب این نه! به این کیفیت ...، خداوند فرمود **بَلِ الْإِنْسَانِ عَلَىٰ نَفْسِهِ بِصِيرَةٌ الْقِيَامَةِ، ۱۴ وَ لَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ الْقِيَامَةِ، ۱۵** انسان بر نفس خودش آگاهتر است و او بهتر می تواند عذرها را بیاندازد

تا دیگران. انسان بهتر می‌داند که این عملی که می‌خواهد انجام بدهد برای زیارت امام رضا می‌خواهد برود یا یک کیفی کند یا یک گردش و بعد هم یک جلسه و فلان علی کل حال دیگر مطلب به این کیفیت است.

تلمیذ: اگر چنان چه شوهر به زن امر کند که برای همراهی با او برنامه تلویزیون تماشا کند یا دائما هنگام حضور شوهر تلویزیون روشن باشد تکلیف زن چیست؟

استاد: البته همان طوری که عرض کردم اگر موسیقی باشد نمی‌تواند گوش بدهد و باید به شوهر بگوید که چون موسیقی دارد من نمی‌توانم گوش بدهم یا اگر برنامه‌های خلاف شرع دارد صریحا باید به او این مطلب را بگوید ولی حالا اگر بعضی از اوقات بنشیند و او هم تنها نباشد حالا دلش می‌خواهد، چه اشکال دارد؟ حالا نمی‌خواهد تماشا کند در این گونه موارد ذهنش را به جای دیگر ببرد و متوجه جای دیگر بشود

تلمیذ: مقصود و منظور شما از انجام تکالیف که در بسیاری از جوابها فرمودید چیست؟ آیا دستورات سلوکی است یا واجبات یا چیزهای دیگر؟

استاد: به طور کلی آن چه را که بنده راجع به تکالیف عرض می‌کنم آن چیزی است که خداوند برای ما به عنوان رشد و ترقی و رسیدن به مطلوب متذکر است. در بسیاری از موارد انجام بعضی از مستحبات حتی از خود واجبات ممکن است انسان را حرکت بیشتری بدهد چون واجبات جنبه الزامی دارد اما مستحبات و ترک مکروهات چون جنبه الزامی ندارد انسان ممکن است بر نفس خودش یک تحمیل دیگری بکند. آن چه که موجب رشد و تکامل انسان است و انسان نمی‌تواند خودش را گول بزند. ارتباط انسان با افراد دیگر، کیفیت صحبت کردن انسان، زن با شوهر، شوهر با زن، طرفین با بچه‌ها، همه با قوم و خویش و با دیگران، کاری که می‌خواهد انجام بدهد، مسافرتی که می‌خواهد برود، لباسی که می‌خواهد بخرد، کیفیت زینتی که می‌خواهد به خود ببندد، تمام اینها، همه اینها به عنوان دستور کلی، خیلی از اینها واجب هم نیست اما از واجب مهمتر است. همه اینها به عنوان دستورات کلی واجب یا اخلاقی، همه اینها مد نظر است

تلمیذ: ایشان در این جا دارند که گاهی اوقات به واسطه شیطنت‌ها و شلوغی که بچه‌ها می‌کنند ناراحت می‌شوند و ایشان را مورد تنبیه قرار می‌دهند و بعد پشیمان می‌شوند، می‌گویند چه کنیم؟

استاد: در این گونه موارد انسان باید خودش را جای آنها بگذارد و موقعیت آنها را بسنجد و

بداند که بالاخره آنها هم نیازی به تفريح و تفنن و ... دارند، البته اين دليل نمى شود بر اين که در هر
سنينى

مطابق همان سن انسان آنها را به طور کلی آزاد بگذارد، بلکه در هر سنی تنبیه مناسب همان سن باید باشد تا این که خب بچه از حدّ خودش تجاوز نکند.

تلمیذ: آیا هنگامی که بسیار اندوهگین هستیم درد و دل کردن با رفقا اشکال دارد و آیا اگر این درد دل مربوط به ناراحتیها در مورد همسر و خانواده آنها باشد اشکال دارد؟
استاد: بله قطعاً اشکال دارد

تلمیذ: و آیا برای این که کدورت حاصل نشود و ناراحتی برای کسی حاصل نشود می توان دروغ گفت؟

استاد: خب این دو تا سوال متفاوت است. درد و دل کردن، انسان خب چرا بیاید در دو دل بکند؟ به جای درد و دل کردن و آمدن عیب یک شخصی را گفتن، انسان بیاید با یک رفیقش بنشیند و صحبت را از جای دیگر شروع کند. بارها شده خود ما فرض کنید که قبض روح داریم گرفتاری داریم فلان داریم فرض کنید که ناراحتی داریم، وقتی که با یک رفیق می نشینیم اصلاً صحبت از این حرفها نمی کنیم، یک مطلبی را مطرح می کنیم یک حرفی را می زنیم یک حکایتی یک چیزی از بزرگان از اولیاء از مسائل اهل بیت، اصلاً به طور کلی [بدون این] که این حرف در میان بیاید آن به طور کلی از بین می رود و خب هرچه انسان اینها را بیشتر در دل خودش نگاه دارد و افشا نکند این ثوابش بیشتر است و اما این که بخواهد عیب همسر و افراد دیگر را بگوید قطعاً این حرام است و موجب سخط پروردگار است.

تلمیذ: در بحث عنوان بصری فرمودید که زن باید مطیع مرد باشد مگر در اموری که مربوط به معصیت می شود، حال اگر مردی دارای اعتیاد باشد و امر و نهی نکند و نسبت به مسائل خانواده بی تفاوت باشد، باز هم باید زن مطیع او باشد و در موردی که فرمودید اگر مردی از زن خود ناراحت باشد و زن شب را به صبح برساند در این حال ملائک او را لعنت می کنند، در صورتی که این مرد در اغلب اوقات ابراز نارضایتی کند یعنی می خواهند بگویند مرد سوء استفاده کند در واقع از این مسئله تکلیف این زن چیست؟ در حالی که زن سعی می کند که اعمال خود را طبق رضای خدا انجام دهد و به وظایف خود عمل کند.

استاد: البته راجع به آن چه که در قسمت اول از سوال بود این مسئله ای اطاعت زن از مرد به جای خودش هست حالا چه مردش معتاد باشد یا نباشد یا گرفتار بعضی از مفاسد باشد یا نباشد. مسئله اطاعت در محدوده برای زن ثابت است و این را بنده بارها عرض کردم که وقتی زن از مرد اطاعت

می‌کند نباید بر این اساس باشد که الان این مرد است و من زن هستم و ...، این حرفها نیست این زن چطور من این مطلب را بگویم سفره‌ای است که خدا انداخته یعنی من با بهتر از این عبارت دیگر نمی‌توانم مطلب را برسانم سفره‌ای است که خدا انداخته انسان هر چه بیشتر از آن سفره بخورد بیشتر فایده کرده حالا مرد معتاد باشد یا نباشد به او چه کار دارد؟ این سفره در این دنیا برای تکامل زن است خود آن مرد می‌داند با خدای خود و این که حالا عمرش را به تباهی گذرانده و به بطالت گذرانده و سرمایه وجودی خودش را ضایع کرده و باید آن دنیا حساب پس بدهد او را خودش می‌داند اما در مورد زن، مسئله این طور نیست زن دارد از خدا اطاعت می‌کند نه از آن مرد معتاد، دارد از خدا تبعیت می‌کند نه از او، او فقط یک وسیله است یک پیغام رسان است یک واسطه است برای این که این زن را به کمال برساند، البته همان طوری که عرض شد در محدوده‌ای که مسئله خلاف شرع است در آن محدوده نباید باشد.

اما این که در روایت داریم که فرمودند که باید انسان رضایت شوهر را به دست بیاورد و اگر زن سر را به بالین بگذارد در حالی که این روایت هم عجیب! روایت از پیغمبر اکرم است روایتی است عجیب از پیغمبر که ظاهراً به امیرالمؤمنین (علیه السلام) یا به اباذر یا به یکی از اصحاب فرمودند حالا درست [در خاطر من نیست] یک وقتی این را برای دوستان می‌خواندم و خیلی در آن مطالب عجیبی است خیلی در آن مطالب عجیبی است، واقعا انسان تعجب می‌کند چطور خداوند این قدر رحمت خودش را واسع کرده است برای پیشبرد افراد مرد از او ناراحت باشد ملائکه او را لعنت می‌کنند! البته این مطلب صحیح است. زن باید رضایت از شوهر را طبق آن چه که خداوند گفته تحصیل کند آن چه را که خدا گفته، حالا اگر یک مردی هست خیلی دیگر نق نقو است خیلی دیگر فرض کنید که به قول معروف مطالب را بالا بالا می‌خواهد نگاه کند و به هر چیزی می‌خواهد ایراد و اشکال بگیرد خب طبعاً این از موارد استثنا است و شامل بحث ما نخواهد شد. آن چه که منظور بنده است این بود که در موضوعی که بین مرد و زن اختلاف است و مسئله هم مسئله خلاف شرع نیست حالا فرض کنید که این مجلس برویم یا نرویم حالا این مجلس دعوت کردند آیا رفتنش واجب است؟ حالا اگر مرد می‌گوید نظر من این نیست که این مجلس را برویم زن می‌گوید نخیر باید برویم، اقوام ما آمدند، فلان، باید برویم! مرد می‌گوید نخیر نمی‌خواهد برویم، این جا زن باید اطاعت کند و به آن مجلس نرود. یا فرض کنید که من باب مثال فلان چیز را بخیرم مرد می‌گوید این را بخیرم زن می‌گوید نه آن را بخیرم بهتر است، در این جا زن باید اطاعت کند البته پس از این که راهنمایی خودش را کرده باشد، نصیحتش

را کرده باشد ولی

در آخر مرد پایش را کرده باشد در یک کفش که نه، باید او باشد، وقتی این طور هست زن دیگر نباید صحبت کند و بگوید باشد، اصلا فرض کنید خرید نشده خب خریده نشده، این در این موارد اما نه این که در هر جا که زن به تکلیفش هم بخواهد عمل کند باز مرد نق را می زند و باز نارضایتی دارد، نه! در این جا یک همچین مسئله ای نیست.

تلمیذ: خواهشمند است شرایط و جوب حج و مستطیع شدن را بفرمایید. نظر جنابعالی ... آیا نداشتن خانه یا تمکن مالی موجب بطلان و جوب حج می شود یا نه؟

استاد: البته شرایط مستطیع شدن را خب عرض کردم، شخصی که امر ضروری برای زندگی و حیات نداشته باشد و تمکن رفتن به مکه را داشته باشد در این صورت چه واجب است و برای خانمهایی که بچه دارند اگر بچه ی شیرخوار دارند و یا بچه ای که در سنین حتی تا چند سالگی که احتیاج از نظر روانی به مادر دارد، خب بچه ها متفاوت هستند بعضی بچه ها اگر مادرشان را هم یک ماه ندیدند اگر با دیگران باشند مسئله ای نیست ولی بعضی ها نه! صدمه می بینند، در این گونه موارد رفتن زن به حج باطل است و نباید برود و استطاعت نیست این که بعضی می گویند به جای شیر شیرخشک بدهند، نخیر! رفتن حج باطل است و زن باید باشد و بچه را شیر بدهد و همین طور در آن سنینی که بچه از نظر روحی و روانی احتیاج به رعایت مادر را دارد.

تلمیذ: آیا انتخاب زوج و همسر صد در صد قسمت و مشیت الهی است؟

استاد: البته انسان در مورد همسر و زوج باید طبق آن چه را که دستور شرع است عمل کند به موارد پایبند باشد مسائل دینی را مدّ نظر بگیرد و از مسائل عقلانی غافل نباید باشد خصوصیات و اخلاق همسر را باید مورد توجه قرار بدهد وقتی کاملا مطمئن شد آن موقع با دستوراتی که داده شده که نماز استخاره و تفویض و تسلیم امر به پروردگار است توأم باشد این می شود مشیت الهی اما اگر به خاطر بعضی از جهات، فرض کنید که جهات ظاهری و فلان و امثال ذلک آمدند و انجام دادند، نخیر! این مشیت الهی نیست کار خود انسان است.

تلمیذ: کودکی داریم که وقتی او را از تلویزیون منع می کنیم به شدت از نظر روحی ناراحت می شود و علاقه شدید به دیدن برنامه کودک دارد نظر شما در مورد برنامه کودک چه می باشد؟

استاد: برنامه کودک البته بنده خب اطلاعی از برنامه کودک ندارم گرچه کودک هستیم ولیکن این برنامه ها را ما ندیدیم، ولی در همین برنامه های کودک بنده از بعضی از متخصصین شنیدم که از نظر روحی برای اینها انحرافات و وجود دارد و این برنامه هایی که از خارج می آید و روانکاوان و روان

شناسان در تهیه این برنامه‌ها نظر خاصی دارند و حتی بعضی‌ها گفتند که این برنامه‌ها از برنامه‌های بزرگها هم برای کودک بدتر است. البته در یک محدوده‌ای که خیلی خلاصه ناراحت نشود انسان به عنوان تشویق چیز کند اشکال ندارد و اگر راه دیگری نبود، به هیچ وجه راه دیگری نبود به یک مقداری که دیگر برای او یک مشکل جدی به وجود نیاید.

تلمیذ: تعریف موسیقی چیست هر آهنگی که از رادیو و تلویزیون است موسیقی است؟

استاد: هر آهنگی که بیرون بیاید موسیقی است

تلمیذ: آیا تماشای فیلمهای لغوی که ظاهراً برای خنده است ولی در آن اساس اسلام از بین

می‌رود حرام است؟

استاد: البته اگر فیلمهایی هست که مبانی اسلام در آن جا مورد تمسخر قرار می‌گیرد، در آن

جا حرام است شکی در این مسئله نیست و اگر فیلمهایی هست که فقط برای خنده است و صرفاً فکاحی

و از این مسائل است نه! اینها شامل این مسئله نمی‌شود و تفاوت دارد.

انشاءالله امیدواریم که خداوند ما را تأیید و تثبیت کند و به آن چه که برای رشد و تعالی ما

قرار داده است انشاءالله ما را موفق کند.

اللهم صل علی محمد و آل محمد